

Uitvoeringsplan Energietransitie Laren

Periode 2020

Op basis van Klimaatbeleidsplan 2018-2022

November 2019

Auteur: Claudia Umlauf, projectmanager duurzaamheid

INHOUD

1. INLEIDING

2. KLIMAATBELEIDSPLAN 2018-2022

3. PROJECTEN

Per project:

- evaluatie 2018-2019
- plan 2020

4. ORGANISATIE EN BUDGET

5. BIJLAGEN

1. INLEIDING

Het Uitvoeringsplan Energietransitie Laren, periode 2020, is de praktische uitwerking van het klimaatbeleidsplan 2018-2022 van Laren dat op 29 november 2017 door de gemeenteraad is vastgesteld. Het uitvoeringsplan richt zich op een periode van een jaar. Zoals ook voor 2019 is gebeurd wordt ieder volgend jaar een nieuw uitvoeringsplan gemaakt. Daarin worden de plannen voor het betreffende jaar uiteengezet en wordt verslag gedaan van de voorgaande periode. Het uitvoeringsplan wordt door het college vastgesteld en aan de raad aangeboden. Op deze manier krijgt het Klimaatbeleidsplan 2018-2022 een realistische en optimale uitvoering.

In het verlengde van het voorgaande uitvoeringsplan pakt dit plan door met de mogelijkheden om het “laaghangend fruit” als eerste aan te pakken. Daarbij is in het Uitvoeringsplan 2019 uiteengezet dat we inzetten op snelle verduurzaming van de woningen in bezit van woningbouwcorporatie Gooi en Omstreken, op het verduurzamen van de gemeentelijke en maatschappelijke gebouwen en op verLEDding van straatverlichting en sportverenigingen. Er wordt daarbij zoveel mogelijk conform de Trias Energetica¹ te werk gegaan. Dus eerst en vooral de energievraag terugbrengen waarbij isoleren de primaire prioriteit is.

In dat verband zal komend jaar, in regioverband, een energiedienst worden ontwikkeld voor het faciliteren en ontzorgen van particulieren en bedrijven in het verduurzamen van hun woning, dan wel hun bedrijfspand. De financiering hiervan verdient nog extra aandacht. Studie hiernaar wordt binnen, of parallel aan, de ontwikkeling van deze energiedienst verricht.

Er bestaat namelijk nog altijd grote onzekerheid over het beleid van de Rijksoverheid over de manier waarop particuliere woningeigenaren en eigenaren van bedrijfspanden, ten behoeve van de door de rijksoverheid gewenste verduurzaming, deze investeringen moeten financieren en welke technische oplossingen daarbij voorhanden zijn.

¹ De Trias Energetica is een driestappenstrategie om een energiezuinig ontwerp te maken. Deze strategie werd in 1979 ontwikkeld door de TU Delft. De drie stappen van de Trias Energetica zijn basisvuistregels bij het duurzaam ontwerpen van gebouwen. Deze drie stappen zijn:

1. Beperk het energieverbruik door verspilling tegen te gaan; bijvoorbeeld een compacte gebouwvorm of door isolatie van gevels en daken.
2. Maak maximaal gebruik van energie uit duurzame bronnen, zoals wind-, water-, en zonne-energie; bijvoorbeeld door installatie van een zonneboiler of een zonnepaneel
3. Maak zo efficiënt mogelijk gebruik van fossiele brandstoffen om in de resterende energiebehoefte te voorzien; bijvoorbeeld door gebruik te maken van een warmtepomp, lage temperatuurverwarming (vaak in de vorm van vloerverwarming) of het beperken van leidinglengten van verwarmings- en ventilatiesystemen.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Pas na de isolatie-opgaven, komen energiezuinige installaties en duurzame energie-opwek aan de orde. Er wordt wel al voorzichtig over de (on-)mogelijkheden van duurzame energie-opwek nagedacht via het landelijke proces van de Regionale Energie Strategie (RES) en de Transitievisie Warmte (TvW).

De gemeente Laren werkt daar waar mogelijk voor de verduurzaming samen met de regiogemeenten, gefaciliteerd door de Regio Gooi en Vechtstreek. Eind november 2017 is de regionale strategie 'Samen op pad' vastgesteld. Daarin staat de koers naar een energieneutrale regio. Deze strategie is door de regiogemeenten, netbeheerders, waterschap, woningcorporaties, energiecoöperaties, huurdersverenigingen en Regio Gooi en Vechtstreek ondertekend. Ook in het kader van het landelijke RES-traject wordt gewerkt op regionale schaal. Waarbij de Regio Gooi en Vechtstreek een deelregio vormt binnen de RES-regio² Noord-Holland Zuid.

De raad heeft zich bij de behandeling van de Startnotitie RES kritisch uitgelaten over de gekozen oplossingen, en heeft aandacht gevraagd voor een bredere kijk op de mogelijke oplossingsrichtingen. Dit geldt in het bijzonder voor de verwarmingsopties ter vervanging van aardgas. Het loskoppelen van het aardgas vraagt om diepgaandere studie en innovatieve ontwikkelingen. Bij dat vraagstuk zijn nog te veel losse eindjes om op korte termijn maatregelen in de praktijk te kunnen nemen. Bovendien heeft de Tweede Kamer nog geen definitief groen licht gegeven op de klimaatplannen van de regering.

Tegelijkertijd is de gemeente bezig met acties die de bewustwording bij inwoners vergroten. In dat kader is op 13 november 2019 het Grote Generatie Duurzaamheidsdebat georganiseerd. Deze campagne bracht scholen, bedrijfsleven en politiek met elkaar in verbinding om te discussiëren over duurzaamheid.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het ambitieuze Klimaatbeleidsplan 2018-2022. Daarna volgen in hoofdstuk 3 per project de evaluatie van het voorgaande uitvoeringsplan en de plannen voor het komend jaar. Sommige projecten worden in regionaal verband, via de regio Gooi en Vechtstreek, uitgevoerd. Hoofdstuk 4 geeft de organisatie en het budget weer.

² Nederland is verdeeld in 30 RES-regio's. Al deze RES-regio's moeten een Regionale Energie Strategie (RES) maken. Gezamenlijk moeten deze strategieën bijdragen aan een van de doelen in het Klimaatakkoord.

2. KLIMAATBELEIDSPLAN 2018-2022

Ambitieuze doelstelling

Conform het Klimaatbeleidsplan 2018-2022 moet er in 2022 28% CO₂ bespaard zijn in Laren ten opzichte van 1990. Tevens moet er dan 16% duurzame energie worden opgewekt in de gemeente.

Dit is een zeer ambitieuze doelstelling. Komend jaar zal duidelijk worden of dit realistisch blijkt te zijn.

Hoge ambitie voor CO₂-reductie nader verklaard

Tot en met 2017, dus in 27 jaar tijd, is in Laren 14 kiloton CO₂ bespaard (bron: Klimaatmonitor). Vanaf 2018 t/m 2022, dus in 5 jaar tijd, moet nog eens 7 kiloton, oftewel 7.000 ton CO₂ bespaard worden om aan de doelstelling te voldoen. Het monitoren van CO₂ gegevens loopt ruim 2 jaar achter in de databases, vandaar dat naar 2017 gerefereerd wordt.

CO ₂ -uitstoot (kiloton)	1990	2013	2015	2017	Doel 2022	Nog te realiseren CO ₂ reductie 2018-2022
Totaal bekend in Nederland	163.000	142.957	141.629	135.722 17% CO ₂ reductie	117.504 28% CO ₂ reductie	18.218
Laren exclusief auto(snel) wegen	73	66	64	60 = 18% CO ₂ reductie t.o.v. 1990 Eemnes heeft 39,3 kiloton CO ₂ uitstoot Blaricum heeft 48,1 kiloton CO ₂ uitstoot	53 = 28% CO ₂ reductie t.o.v. 1990	7

Tabel1 : De cijfers komen uit de Klimaatmonitor. Exclusief de cijfers van 1990. Deze zijn overgenomen uit het Klimaatbeleidsplan Laren 2018-2022.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Om een beeld te geven hoeveel 7.000 ton CO₂ besparing is, hierbij een aantal kengetallen:

- Een gemiddeld huishouden stoot ruim 9 ton CO₂ per jaar uit (gas, elektra en vervoer). Als alle huishoudens in Laren in de periode 2018-2022 15% CO₂-uitstoot reduceren, wordt het doel bereikt.
- Een reguliere windmolen van 3 MegaWatt bespaart jaarlijks zo'n 3.100 ton CO₂.
- Als theoretische voorbeelden:
 - Er zijn dus ca. 2 windmolens nodig om het doel in 2022 te halen.
 - Het gerealiseerde zonneveld langs de A1 in Eemnes bespaart jaarlijks zo'n 3.400 ton CO₂. Er zouden dus ca. 2 van deze zonnevelden nodig zijn om het doel in 2022 te behalen.

Hoge ambitie voor duurzame opwek nader verklaard

In 2010 werd 2,2% van wat er aan energie wordt verbruikt duurzaam opgewekt, in 2015 3,2% en in 2017 is dat 3,3% (bron: Klimaatmonitor). Het monitoren van deze gegevens loopt ruim 2 jaar achter in de databases, vandaar dat naar 2017 gerefereerd wordt. Het doel van 16% duurzame energie-opwek in 2022 is daarmee nog lang niet in zicht.

Conform het Klimaatbeleidsplan hoopt Laren in 2040 energieneutraal te zijn. Ook dat is ambitieus. Zelfs verdergaand dan het Rijksbeleid. Conform het Klimaatakkoord in Parijs wil Nederland in 2050 energieneutraal zijn. Conform het regionaal vastgestelde beleid in de regio Gooi en Vechtstreek willen we binnen één generatie -en beslist voor 2050- komen tot een energieneutrale regio.

Vertaalslag naar uitvoering

Bij de uitvoering van het Klimaatbeleidsplan wordt gekozen voor een pragmatische aanpak die aansluit bij de mogelijkheden die er op dit moment in de markt en bij gebouweigenaren zijn. Zoals in de inleiding aangegeven wordt daarbij gefocust op het laaghangend fruit. Daarbij zal de volgorde van de 'Trias Energetica' zo veel mogelijk worden aangehouden.

3. PROJECTEN

In het Klimaatbeleidsplan worden de projecten genoemd die nodig zijn om de verduurzamingsdoelstelling te halen. In het voorgaande uitvoeringsplan 2018-2019 en het voorliggende uitvoeringsplan 2020 is per project een praktische vertaalslag hiervan gemaakt. Daarbij is rekening gehouden met de mogelijkheden die er op dat moment in de markt en bij gebouweigenaren waren.

De projecten zijn:

- Project 1: Buurtgerichte aanpak naar aardgasloos en hernieuwbaar
- Project 2: Stimuleren en ontzorgen
- Project 3: Een goed draaiend energieloket
- Project 4: Corporatiewoningen verduurzaamd
- Project 5: Monumentale of beeldbepalende objecten verduurzaamd
- Project 6: Gemeentelijk vastgoed verduurzaamd
- Project 7: Scholen en sportverenigingen verduurzaamd
- Project 8: Particuliere initiatieven
- Project 9: Gas en elektriciteit jaarlijks vergroend
- Project 10: Openbare verlichting vervangen door LED
- Project 11: Natuur en milieueducatie op scholen
- Project 12: Nieuwbouw aardgasloos
- Project 13: Communicatie en voorlichting
- Project 14: Verkenning ultradiepe geothermie

In dit hoofdstuk worden per project de acties van het Uitvoeringsplan 2018-2019 geëvalueerd. Tevens worden per project de plannen voor 2020 beschreven.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 1: BUURTGERICHTE AANPAK NAAR AARDGASLOOS EN HERNIEUWBAAR

Transitievisie Warmte

Van Rijkswegte moet elke gemeente eind 2021 een Transitievisie Warmte door de raad hebben vastgesteld. Daarin moet per wijk het alternatief voor aardgas staan. Tevens moet daarin een tijdspad zijn opgenomen waarin de wijken worden verduurzaamd. Voor de wijken die voor 2030 worden aangepakt moet er dan tevens een uitvoeringsplan gemaakt zijn.

Aardgasvrije gebouwde omgeving	April-juni 2019	Juli-september 2019	Oktober-december 2019	Januari-april 2020	Vanaf april 2020	Uiterlijk eind 2021
Landelijk	Energie analysekaarten (met vraag en aanbod energie nu en prognose 2030) April 1.0	Energie analysekaarten 2.0	Economisch-technische wijkanalyse. Leidraad TVW 30 september voor gemeenten, 15 oktober openbaar. -startbijeenkomst NH 30 oktober SDE	Samenstellen wijkanalyse (kosten/baten) met aanvulling lokale gegevens BOEG. Voorbereiding opdracht-verlening TVW adviesbureau door regio en gemeenten	Doorlopend actueel houden energie analyse kaarten	
Regionaal	Energiekansen-kaarten Juni 1.0	Doorlopend actueel houden, afspraken over delen kaarten.			Opstellen TVW en voorbereiden Wijkuitvoeringsplannen met participatie	
Gemeentelijk	Doorlopend actief in regionale energietransitie				Raadsbesluit TVW en wijkuitvoeringsplannen 2030 wijken	
Aardgasvrije gebouwde omgeving, pilotwijken	Voorbereiding subsidieaanvraag pilotwijken bij rijk		-Startbijeenkomst NH 30 oktober SDE -Opstellen aanvraag	Indienen door gemeente maart 2020	Vervolg uitvoering, dit zijn mogelijk eerste wijkuitvoeringsplannen aardgasvrij	
Participatie	Doorlopend in BOEG, pilotwijken, energieloket				In TVW en wijk-uitvoeringsplannen	

Afbeelding 1:

Weergave van de stappen die t/m 2021 zullen worden doorlopen en op welk schaalniveau, in het kader van de Transitievisie Warmte.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

RES

Per RES-regio (Regionale Energie Strategie) moet een jaar na het ondertekenen van het Klimaatakkoord een bod uit worden gebracht hoe de regio bijdraagt aan hernieuwbare energie (met bewezen technieken, o.a. zon en wind) en hoe ze in een duurzame warmtevoorziening voorziet. Laren valt daarbij onder de deelregio Gooi en Vechtstreek, dat weer valt onder de RES-regio Noord-Holland Zuid (RES NHZ). Naar verwachting wordt eind dit jaar het Klimaatakkoord door de Tweede Kamer goedgekeurd.

Regionale Energie Strategie	April- september 2019 Fase 1 opgave		september-oktober 2019 Fase 2 scenario's	november 2019 - januari 2020 Fase 3 lokale verrijking	februari 2020 Fase 4 naar een bod, concept RES	vanaf maart 2020
Noord-Holland Zuid	Startnotitie NHZ gereed eind mei	Opstellen "foto" per deelregio, gereed op 19 juli.	Opstellen 3 scenario's per deelregio, waaronder Gooi en Vechtstreek -23 september regiopodium voor raadsleden, schetsen opgave en werkwijze -26 september werksessie RET + extra genodigen -30 oktober scenario's klaar, delen met BOEG, bestuurders en raadsleden (aandacht voor omgevingsvisie) Participatie raadsleden en partners BOEG uitgebreid met bedrijfsleven/maatschappelijke organisaties (Versa, natuur, etc)	Lokale (gemeente) ateliers concretere uitwerking scenario's in zoekgebieden en petajoules. Gemeente en regio organiseren samen, consortium ondersteunt gemiddeld 2,5 ateliers per gemeente. Begin november training gemeenteambtenaren voor houden ateliers.	Schrijven concept deel-RES en RES-NHZ door consortium, aggregeren uitkomst lokale ateliers. Concept RES bevat bod in petajoules en regionale structuur warmte. B&W besluit concept (deel)RES in maart	-Inleveren RES NHZ bij het rijk op 1 juni. -Opstellen RES 1.0 vanaf maart 2020 één jaar de tijd
Regio Gooi en Vechtstreek	Aanbieden startnotitie met regionale oplegger in PFHO 4 juli					
Gemeente		Raadsbesluit startnotitie RES NHZ in september				-Raadsbesluit concept (deel)RES tussen maart/april/mei 2020 -Raadsbesluit RES 1.0 februari/ maart 2021
Participatie				Lokaal per gemeente vormgeven met lokale stakeholders zoals energiecoöperaties en indien gewenst inwoners. Mogelijk als programma-onderdeel Omgevingsvisie		Participatie en vooruitblik 50% lokaal eigendom
	Doorlopend in BOEG					
Omgevingsvisie	Doorlopende afstemming met Omgevingsvisie; provinciaal, regionaal en gemeentelijk					Opnemen RES in Omgevingsvisie

Afbeelding 2:

Weergave van de stappen die tot eind 2021 zullen worden doorlopen en op welk schaalniveau in het kader van de RES.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Afbeelding 3: Landelijke planning RES en Transitievisie Warmte

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 1 de onderstaande acties gepland.

Actie 1: Regionaal **mee werken en denken** om uiteindelijk te komen tot een **warmtestrategie** per wijk.

Actie 2: Afhankelijk van het resultaat van actie 1, **de warmtestrategie verder verfijnen**, waardoor het optimaal bruikbaar is op gemeenteschaal.

Actie 3: **Bepalen welke pilotwijk** we in de regio aandragen om ervaring op te doen met wijkaanpakken.

Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1

De gemeente Laren heeft meegewerkt en gedacht aan de totstandkoming van een Energiekansenkaart. Het betreft een GIS-kaart met vele kaartlagen met data die kan helpen om te komen tot een gemeentelijke Transitievisie Warmte. Het betreft onder andere data over de huidige infrastructuur (o.a. energie, riool, water), energiebronnen, gebouwinformatie en eigendomsinformatie. Als resultaat ligt er nu regionaal een eerste versie van de Energiekansenkaart. Er wordt regionaal iemand aangetrokken die deze kaart bij gaat houden. Daarnaast wordt de kaart geïmplementeerd in het GIS-systeem van de afzonderlijke gemeenten.

Resultaat actie 2

Er is nog geen regionale Warmtestrategie gemaakt. Alle aandacht is nog uitgegaan naar de Energiekansenkaart, die als basis dient voor deze strategie en de gemeentelijke Transitievisie Warmte.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Daarnaast heeft het landelijke Expertise Centrum Warmte medio oktober een startanalyse Transitievisie Warmte gepubliceerd. Het betreft een leidraad met objectieve, uniforme en betrouwbare data, die gemeenten helpt bij de totstandkoming van de visie.

Resultaat actie 3

Er is overwogen om corporatiewoningen van Gooi en Omstreken in de wijk Stad en Lande, als pilot in te zetten voor aardgasvrije woningen. Vooralsnog is besloten deze woningen alleen naar label B te renoveren en dit te combineren met het afkoppelen van de hemelwaterafvoeren van deze woningen op het riool.

Plannen 2020

In 2020 pakken we door met de Transitievisie Warmte en de Regionale Energie Strategie door middel van de volgende acties.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Verkennen en opstarten van een gemeentelijke **Transitievisie Warmte**.

Actie 2: Het organiseren van een **lokaal atelier** om tot gedragen scenario's voor de RES te komen.

Actie 3: Op regionale schaal komen tot een **concept bod voor de RES-regio Noord-Holland Zuid**.

Actie 4: Afhankelijk van het verloop van acties 2 en 3: mogelijk komen tot een **definitief bod voor de RES regio Noord-Holland Zuid**.

Uitvoering door: Projectmanager duurzaamheid coördineert het proces in overleg met de wethouder duurzaamheid. De afdeling Openbare Ruimte en externe partijen worden erbij betrokken.

Kosten: De gemeentelijke kosten voor de Transitievisie Warmte worden geraamd op € 30.000. De kosten voor een lokaal atelier betreffen met name uren van de projectmanager duurzaamheid en een communicatieadviseur en eventuele kosten voor een locatie. Hier wordt, exclusief de uren, € 2.500 voor geraamd. Voor het overige deel van het RES-traject in 2020 is € 20.000 geraamd.

PROJECT 2: STIMULEREN EN ONTZORGEN

Objectgebonden financiering

Het verduurzamen van de gebouwde omgeving komt moeizaam in beweging door het ontbreken van goede financieringsregelingen/-producten. Objectgebonden financiering kan uitkomst bieden, omdat zo'n financiering niet meer persoons- maar gebouwgebonden is. Belemmeringen als lange looptijden in combinatie met verhuisintenties worden daarmee weggehaald. Landelijk wordt er met objectgebonden financieringen geëxperimenteerd, maar de echte structurele oplossing is nog niet in zicht.

Ontzorgen van A tot Z

Het tempo waarin op dit moment gebouw eigenaren hun woning of bedrijven verduurzamen is te laag om tijdig de duurzaamheidsdoelen te realiseren. Naast goede financieringsregelingen-/producten is het van belang te klantreis in zijn geheel vlot te trekken. Om de gebouw eigenaar van A tot Z te ontzorgen.

WinstUitJeWoning

Eind 2019 heeft de Rijksoverheid de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) regeling gelanceerd. Een regeling voor gemeenten om bewoners te stimuleren, d.m.v. 'laaghangend fruit' oplossingen, energie te besparen. De gemeente Laren is in dat kader in gesprek gegaan met de organisatie WinstUitJeWoning. Een reeds bij 50 gemeenten bewezen initiatief dat bewoners faciliteert en ontzorgt om energiebesparende maatregelen te treffen. Het initiatief helpt bewoners en bedrijven elkaar op een efficiënte wijze te vinden en om tegen een gunstig tarief tot energiebesparende maatregelen te komen. Vanuit de gemeente Laren is € 139.539 budget, voor uitvoering van dit initiatief in Laren, in het kader van de RRE-regeling aangevraagd. De gemeente is in afwachting van toekenning. De actie kan vooruitlopend op de regionale ontzorgdienst de verduurzaming bij particulieren in 2020 op gang brengen.

Groene daken

Daken met beplanting hebben veel voordelen. Denk bijvoorbeeld aan verbeterde isolatie, een hoger rendement van zonnepanelen die erop liggen, een langere levensduur, een gelijkmatiger binnenklimaat en ideaal als waterbuffer. Het is het verkennen waard of en hoe dit in Laren te stimuleren is.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 2 de onderstaande acties gepland.

Actie 1: Het **onderzoeksresultaat** over de baatbelasting, van de Erasmus Universiteit zal worden **gecommuniceerd** en gedeeld.

Actie 2: **Verkennen** of we (met regiogemeenten) gaan **experimenteren met de baatbelasting**.

Actie 3: **Verkennen** of de **duurzaamheidslening** interessant is voor de gemeente Laren.

Actie 4: **Verkennen** andere **financieringsvormen**.

Actie 5: **Verkennen** **ontzorgaanbod**.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1, 2 en 4:

Laren heeft inzet van de baatbelasting als mogelijke oplossing voor objectgebonden financiering bedacht. De Erasmus Universiteit is deze mogelijkheid nader gaan onderzoeken.

Het resultaat daarvan is dat de baatbelasting niet zonder verregaande juridische aanpak kan worden ingezet voor objectgebonden financiering. Dat kan alleen met een 'houtje-touwtje' oplossing van 'baatbelasting op verzoek' van de eigenaar. Maar daarmee is het onvoldoende objectgebonden. Om het wel objectgebonden te maken zal er nieuwe wet- en regelgeving moeten komen. Laren heeft dit onderzoeksresultaat met een persbericht naar buiten gebracht. In Bergen en Dalfsen wordt met de 'houtje-touwtje' oplossing geëxperimenteerd. De resultaten van het onderzoek worden met BZK in Den Haag besproken en kunnen eventueel leiden tot een initiatiefvoorstel voor een nieuwe wet. Afgesproken is dat de gemeente Laren de 'proof of concept' in Bergen (en Dalfsen) gaat volgen. Mocht de proef aanslaan en opschaling plaatsvinden, dan zal Laren opnieuw overwegen om aan te haken.

Naar aanleiding van landelijk onderzoek door juristen scoort de baatbelasting, in de vorm van objectgebonden financiering, echter niet hoog. Andere constructies, zoals een objectengebonden financiering via een kwalitatieve verplichting, scoren hoger. Bij de kwalitatieve verplichting betaalt de zittende eigenwoningbezitter de termijnbetalingen voor de objectgebonden financiering direct aan de financier. De eigenwoningbezitter is daar juridisch aan gebonden vanwege een speciaal hiervoor opgemaakte notariële akte ten aanzien van deze betalingsverplichting, die is ingeschreven in de openbare registers en daardoor het registergoed (de woning) volgt. Echter ook dit concept vergt nog een wetswijziging.

Resultaat actie 3:

Op dit moment ziet de gemeente Laren nog geen reden om duurzaamheidsleningen aan te bieden. Laren vraagt zich af of de regeling de verduurzaming daadwerkelijk versnelt, omdat het -anders dan de bedoeling is- juist degenen die toch al van plan waren en het geld beschikbaar hebben om maatregelen als zonnepanelen te nemen zal helpen.

Resultaat actie 5:

De Regio Gooi en Vechtstreek heeft in samenwerking met de regiogemeenten, waaronder Laren, de contouren voor een "ontzorgdienst" opgesteld. Deze ontzorgdienst moet particuliere woningeigenaren en bedrijven van A tot Z helpen hun gebouw te verduurzamen.

Deze dienstverlening biedt onder meer het volgende:

- een betrouwbaar bouwkundig en financieel advies op maat en in alle stappen van de keten een betrouwbaar kwaliteitslabel door gecertificeerde adviseurs en bedrijven,
- ondersteuning van de kracht van de lokale initiatieven,
- de mogelijkheid tot opschaling naar significante aantallen verduurzamingsmaatregelen per jaar.

Daarbij wordt met name ingezet op de no-regret maatregelen.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Op basis van deze kaders is het Projectatelier.119 van Herman Schotman gevraagd dit plan nader uit te werken. Op basis van zijn plan is provinciale subsidie, met cofinanciering van de gemeenten, beschikbaar gesteld om de ontzorgdienst in 2020 te realiseren.

Aanvullend is met de organisatie WinstUitJeWoning gesproken over de uitvoering van een ontzorgactie voor energiebesparing bij particuliere woningen in 2020. In dat kader is een subsidie bij het Rijk (RRE-regeling) aangevraagd.

Plannen 2020

In 2020 wordt een vervolg gegeven aan de verkenning van financieringsmogelijkheden en het realiseren van de ontzorgdienst door middel van de volgende acties.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: De projectmanager duurzaamheid zal landelijk en regionaal de ontwikkelingen volgen en in overleg met de wethouder **zo gewenst een financieringsregeling/-product ontwikkelen**, danwel onder de aandacht brengen.

Actie 2: Regionaal **realiseren van een ontzorgdienst**. Het Projectatelier.119 zal dit project trekken. Tevens wordt extra capaciteit bij de regio Gooi en Vechtstreek hiervoor ingezet. De gemeente Laren zal in regionaal verband meedenken over de realisatie van de dienst. Zodra gereed, zal de gemeente burgers en bedrijven hiernaar verwijzen.

Actie 3: Afhankelijk van de toekenning van de **RRE-regeling** in samenwerking met de organisatie **WinstUitJeWoning** een actie organiseren.

Actie 4: Verkennen mogelijkheden om **groene daken** te stimuleren.

Uitvoering door: De Projectmanager duurzaamheid zal voor actie 1 en 2 de vertaalslag naar de gemeente Laren maken. Actie 3 zal uitgevoerd worden door WinstUitJeWoning in afstemming met de projectmanager duurzaamheid. Actie 4 zal door de projectmanager duurzaamheid worden uitgevoerd.

Kosten: Voor de actie verkenning financieringsmogelijkheden, zijn vooralsnog alleen uren van de projectmanager Duurzaamheid nodig. Voor actie 2, de ontzorgdienst, is provinciale subsidie verleend. Daarnaast is voor de ontzorgdienst cofinanciering vanuit de gemeente Laren vereist. Het betreft € 4.777 voor 2020, alsook een zelfde bedrag voor 2021 en de volgende jaren. Dit bedrag betaalt Laren vanuit het projectbudget voor dit uitvoeringsplan, onderdeel regio G&V Energie en omgevingsbeleid, aan het Duurzaam Bouwloket. Het betreft een energieloket dat voor de gemeente verplicht is en onderdeel van de ontzorgdienst gaat uitmaken. Deze kosten mogen als cofinanciering voor de provinciale subsidie worden aangedragen.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Voor de eventuele actie met de organisatie WinstUitJeWoning is € 2.500 gemeentelijke cofinanciering geraamd. De rest van de financiering van deze actie komt voort uit de subsidie vanuit de RRE-regeling. Aan de verkenning van actie 4 zijn vooralsnog geen kosten verbonden.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

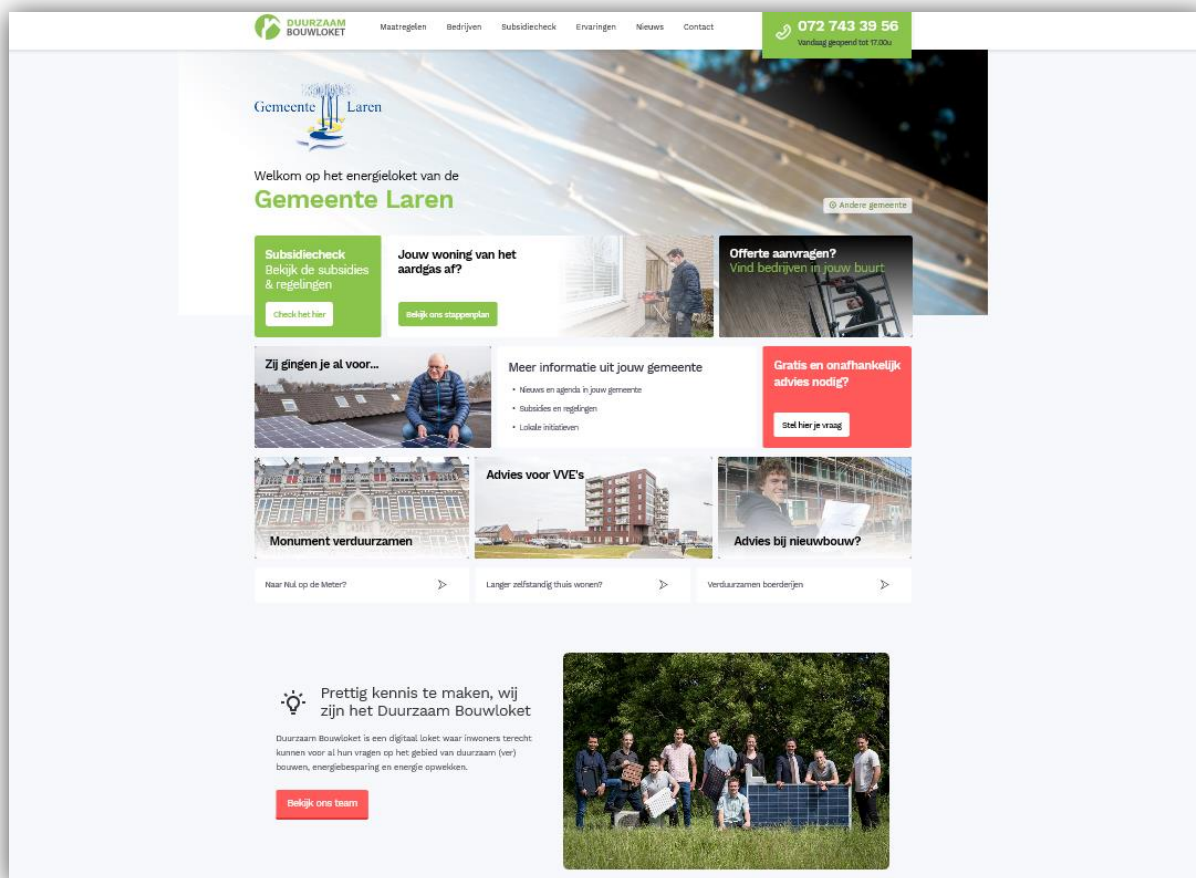
PROJECT 3: EEN GOED DRAAIEND ENERGIELOKET

Duurzaam Bouwloket

Sinds 2016 moeten gemeenten en provincies een energieloket hebben. Bij een energieloket worden inwoners en ondernemers van de regio geïnformeerd over de mogelijkheden van energiebesparing en duurzame energie. De regio Gooi en Vechtstreek heeft een contract met het Duurzaam Bouwloket om voor alle regiogemeenten aan deze verplichting te voldoen. De regio ontvangt hier tot en met 2019 provinciale subsidie voor.

Op de website van de gemeente Laren wordt verwezen naar dit Duurzaam Bouwloket. Inwoners van Laren kunnen hier digitaal of telefonisch, kosteloos, onafhankelijk advies vragen.

Afbeelding 4: Duurzaam Bouwloket laren

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 3 de onderstaande acties gepland.

Actie 1: In samenwerking met de regio het **energieloket optimaliseren**.

Actie 2: Het energieloket aan de inwoners van Laren **kenbaar maken**, middels een communicatieplan. Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1:

Er is nagedacht over de toekomst van het Duurzaam Bouwloket binnen de regio Gooi en Vechtstreek. Besloten is dit loket op te nemen in de te ontwikkelen ontzorgdienst, zoals genoemd bij project 2. Dit staat beschreven in het projectplan voor de te ontwikkelen dienst.

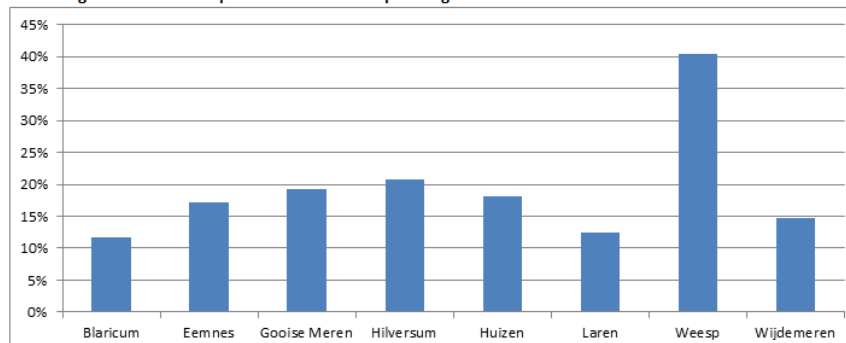
Resultaat actie 2:

In de lokale media, zoals het Larens Journaal en op social media, is het Duurzaam Bouwloket geregeld onder de aandacht gebracht. Het loket heeft tot medio 2019 het volgende resultaat geleverd. De resultaten voor de rest van het jaar zijn nog niet bekend.

Afbeeldingen 5 en 6: Aantal bezoekers Duurzaam Bouwloket Q1 en Q2 2019

Gemeente	Aantal koopwoningen	Totaal aantal unieke bezoekers	% bezoekers t.o.v. koopwoningen
1 Blaricum	2.830	329	12%
2 Eemnes	2.502	430	17%
3 Gooise Meren	16.261	3139	19%
4 Hilversum	21.690	4.491	21%
5 Huizen	10.698	1.932	18%
6 Laren	3.447	427	12%
7 Weesp	4.559	1.839	40%
8 Wijdmeren	6.969	1.028	15%
Totaal	68.956	13615	20%

Percentage bezoekers ten opzichte van aantal koopwoningen:

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Het **Duurzaam Bouwloket** zichtbaarder maken en een meer uitgesproken signatuur van de regio Gooi en Vechtstreek geven.

Actie 2: De website van het Duurzaam Bouwloket, alsook hun klantvolgsysteem en hun nieuwe bewonersapplicatie rechtstreeks **koppelen** aan de energicoaches, technisch adviseurs en bedrijvencoalities vanuit de **ontzorgdienst**.

Uitvoering door: Actie 1 zal uitgevoerd worden door de Regio Gooi en Vechtstreek in samenwerking met de regiogemeenten. Actie 2 zal worden uitgevoerd door Projectatelier.119 (ontwikkelaar ontzorgdienst) in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket, de Regio Gooi en Vechtstreek en de regiogemeenten.

Kosten: Zoals reeds bij project 2 aangegeven betaalt de gemeente Laren jaarlijks € 4.778 voor het Duurzaam Bouwloket. Dit bedrag telt mee als cofinanciering voor de Provinciale subsidie voor de ontzorgdienst.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 4: CORPORATIEWONINGEN VERDUURZAAMD

In Laren is 18% van de woningen in het bezit van woningcorporatie Het Gooi en Omstreken. Daarmee heeft Het Gooi en Omstreken ca. 896 woningen in Laren in beheer. Van deze woningen betreft 63% rijwoningen, 25% zijn appartementen en 12% betreft 2-onder-1-kapwoningen.

Aedes, (voormalig) VROM en de Woonbond hebben in 2012 een convenant gesloten waarin een doelstelling van 20% CO₂-reductie is afgesproken in bestaand bezit in de periode 2008-2020. De doelstelling is dat in 2021 de 2,4 miljoen corporatiewoningen gemiddeld energielabel B hebben. Dat komt neer op een energiebesparing tussen 2008 en 2021 van 33%. Het systeem van energielabels is voor corporaties vervangen door een Energie-Index (E.I.). Deze E.I. wordt op een nieuwe manier berekend. De doelstelling uit het convenant van gemiddeld energielabel B betreft een E.I. van 1,25. Het Gooi en Omstreken richt zich op een E.I. tussen 1,2 en 1,4.

In de gemeente Laren is van 327 corporatiewoningen nog geen energielabel bekend. Dit wordt momenteel in kaart gebracht. Van de corporatiewoningen in Laren met een energielabel is de gemiddelde Energie-Index 1,72. Dit betreft een voormalig energielabel C. Hiermee zijn de woningen van Het Gooi en Omstreken in de gemeente Laren nog niet op het gewenste niveau. Om het gewenste niveau te bereiken heeft Het Gooi en Omstreken een aantal energieverbeteringsprojecten in voorbereiding.

3. VERDUURZAMING

De gemeente, HGO en Het Gooi en Omstreken zetten samen stappen naar een CO2-neutrale woningvoorraad en werken samen in de energietransitie.

13. Partijen informeren elkaar actief over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid. Het voornemen is om intensief samen te werken, zodat de buurtgerichte aanpak voor het verduurzamen efficiënt kan worden uitgevoerd.

14. In 2019 start Het Gooi en Omstreken in Laren met de verduurzaming van de voorraad naar gemiddeld label B.

15. Voor het einde van 2019 informeert Het Gooi en Omstreken de gemeente over een meerjarenplanning hoe en wanneer de verduurzaming uit te voeren. Streven is om de verduurzaming van de sociale huurwoningen vóór 2023 gereed te hebben.

16. De gemeente spant zich ook in voor verduurzaming en inventariseert in 2019 haar maatschappelijk vastgoed. De gemeente werkt hiervoor een plan uit om dit vastgoed in de komende 4 jaar te verduurzamen en informeert Het Gooi en Omstreken hierover.

17. Partijen werken actief samen om de afkoppeling van het hemelwater en de daarvoor te nemen stappen mogelijk te maken. Uitgangspunt is een efficiënte samenwerking en het zoeken naar afstemmingsmogelijkheden met verduurzamings- en/of onderhoudsprojecten.

18. Het afkoppelen van de hemelwaterafvoer wordt binnen de daarvoor ontwikkelde normen gefinancierd door de gemeente, middels verhoging van de rioolheffing.

19. Het Gooi en Omstreken zal alle nieuwbouwwoningen aardgasloos en BENG bouwen.

20. De gemeente werkt aan een transitievisie warmte met daarin een alternatief voor aardgas per wijk. Deze visie moet vanuit het huidige landelijke beleid eind 2021 gereed zijn. De gemeente streeft ernaar deze eerder gereed te hebben. Samen met Het Gooi en Omstreken verkent de gemeente hoe te komen tot aardgasloze woningen en wijken. Van de wijken die voor 2030 van het aardgas af gaan, zullen de gemeente Laren en Het Gooi en Omstreken na het gereed komen van de warmtevisies een wijkuitvoeringsplan opstellen.

21. Het Gooi en Omstreken en de gemeente onderzoeken -nadat de warmtevisie is opgesteld- in hoeverre en op welke manier een pilot kan worden opgestart waarin gezamenlijk wordt toegewerkt naar een aardgasloze wijk. De gemeente betreft hierbij ook

andere relevante stakeholders zoals de netbeheerder en andere woningelgenaren.

22. Bij renovatieprojecten gericht op duurzaamheid en nieuwbouw is de Legesverordening van de gemeente van toepassing. Partijen zijn bereid om te zijner tijd in gesprek te gaan over eventuele mogelijkheden de Legesverordening aan te passen.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 4 de onderstaande acties gepland.

Actie 1: Prestatieafspraken met woningcorporaties maken.

Actie 2: Met woningcorporaties verkennen hoe te komen tot aardgasloze woningen en wijken.
Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1:

Er zijn prestatieafspraken tussen de gemeente Laren, Huurdersorganisatie Het Gooi en Omstreken (HGO) en Woningcorporatie Het Gooi en Omstreken gemaakt voor de periode 2019-2022. Deze staan op de vorige pagina.

Resultaat actie 2:

Zoals genoemd bij project 1 is overwogen om de corporatiewoningen van Gooi en Omstreken in de wijk Stad en Lande, als pilot in te zetten voor aardgasvrije woningen. Vooralsnog is besloten deze woningen alleen naar label B te renoveren en dit te combineren met het afkoppelen van de hemelwaterafvoeren van deze woningen op het riool. In dat kader lopen bij het Gooi en Omstreken momenteel de eerste projecten om de energieprestatie van woningen te verbeteren.

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie: De acties voortkomend uit de **prestatieafspraken worden gecontinueerd**. Begin 2020 komt het Gooi en Omstreken met een overzicht welke projecten, wanneer worden aangepakt. Dit conform het Bestuurlijk Overleg van 16 oktober 2019.

Uitvoering door: Projectmanager duurzaamheid, beleidsmedewerker volkshuisvesting en projectgroep Laren Regenklaar.

Kosten: Deze actie vergt inzet van uren van de Projectmanager duurzaamheid, de beleidsmedewerker volkshuisvesting. De overige kosten worden gedekt door het Gooi en Omstreken en via project 1 (Transitievisie Warmte) en het Project Laren Regenklaar.

PROJECT 5: MONUMENTALE OF BEELDBEPALENDE OBJECTEN VERDUURZAAMD

De gemeente Laren heeft 227 monumenten en een beschermd dorpsgezicht. Het verduurzamen van deze monumentale en beeldbepalende gebouwen is extra moeilijk. Verduurzamingsmaatregelen kunnen het karakter van het gebouw aantasten.

Voor de verduurzamingsopgave is het belangrijk dat er zo veel mogelijk drempels worden weggenomen om monumentale en beeldbepalende gebouwen te verduurzamen. Tegelijkertijd zal er een balans moeten worden gezocht wat wel en niet acceptabel is.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stond ten aanzien van project 5 de onderstaande actie gepland.

Actie: Ontwikkelen stimulerend beleid en duidelijke kaders voor het verduurzamen van de monumentale en beeldbepalende objecten in Laren. Dit met hulp van de regio Gooi en Vechtstreek. Deze actie heeft tot het volgende resultaat geleid.

Resultaat actie:

Er is door het college van Laren in 2019 de regeling groene leges voor zonnepanelen op monumenten vastgesteld. Het betreft een pilot. Dit betekent dat monumenteneigenaren die hun woning met zonnepanelen willen verduurzamen nog maar een gering bedrag aan leges betalen. Uiteraard blijft er wel toetsing in het kader van de welstand plaatsvinden.

Daarnaast hebben er op regionale schaal gesprekken met het bureau de Groene Grachten plaatsgevonden. De insteek is om handreikingen voor diverse typologieën panden te maken. Handreikingen hoe deze panden zijn te verduurzamen. Zodat monumenteneigenaren op basis van de handreikingen kunnen ontdekken wat de mogelijkheden zijn. Op dit moment wordt onderzocht hoe het project van de Groene Grachten kan worden ondergebracht in de te ontwikkelen ontzorgdienst, zoals genoemd bij de projecten 2 en 3.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: De **groene leges**, afhankelijk van de evaluatie van de pilot, definitief laten opnemen in de legesverordening.

Actie 2: Verdere uitbreiding van de **groene leges** verkennen.

Actie 3: De handreikingen die voor monumentale panden worden gemaakt, zo mogelijk **opnemen in de regionaal te ontwikkelen energiedienst**.

Uitvoering door: De projectmanager duurzaamheid, de beleidsmedewerker milieu en een jurist m.b.t. de groene leges. De handreikingen voor monumentale panden worden door de regio Gooi en Vechtstreek i.s.m. de Groene Grachten en de regiogemeenten ontwikkeld.

Kosten: De uren van de betreffende medewerkers. De kosten voor de Groene Grachten worden gedekt middels een regionaal verworven subsidie.

Afbeelding 8: Voorbeeld van een handreiking vanuit de gemeente Amsterdam

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 6: GEMEENTELIJK VASTGOED VERDUURZAAMD

Om het goede voorbeeld te geven en niet te worden geconfronteerd met een terechte terechtwijzing (“kijkt u ook eens naar uzelf!”) is het van belang onze eigen gemeentelijke panden te verduurzamen.

Alle gemeentelijke gebouwen moeten, aldus het Klimaatbeleidsplan 2018-2022, in 2022 verduurzaamd (vooral geïsoleerd) zijn. Dat is ambitieus.

Verder zijn er een aantal landelijke verplichten. Zo moeten gemeentelijke gebouwen die een kantoorfunctie hebben en groter zijn dan 100m², conform landelijk beleid, eind 2022 minimaal een energielabel C hebben. Gemeentelijke gebouwen die een andere functie dan kantoor hebben en groter zijn dan 250 m², moeten in ieder geval een officieel afgemeld energielabel hebben. Tevens moeten utiliteitspanden, zoals kantoren, energiebesparende maatregelen uitvoeren die zich binnen 5 jaar terugverdienen.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 6 de onderstaande acties gepland.

Actie 1: Als pilot **monitoren van het energieverbruik van een geprioriteerd aantal gemeentelijke en maatschappelijke objecten**. Door het plaatsen van slimme meters en het bijhouden van de energieverbruiksgegevens. Op basis van analyse na 1 tot max. 3 jaar, de installaties herinregelen. Gemiddelde verwachte energiebesparing 10 a 15%.

Actie 2: **Bepalen of en zo ja bij welke objecten**, evt. in aanvulling op de energiemonitoring, **een energiescan** wordt uitgevoerd.

Actie 3: **Keuzes maken** met welk object(-en) te **starten** met verduurzamen.

Deze acties hebben tot het volgende resultaat geleid.

Resultaat actie 1:

Er is voor 6 gebouwen een pilot gestart om het energieverbruik te monitoren. Hiervoor wordt de ‘Energierobot’ van het bedrijf CFP GreenBuildings gebruikt. Het betreft een tool die via de slimme meter het verbruik van het gebouw meet en tips geeft om installaties efficiënter in te regelen. De tool wordt op dit moment optimaal ingericht voor het gemeentelijk vastgoed. Hiervoor is het noodzakelijk dat er slimme meters in de panden zitten. Deze zijn, voor zover niet aanwezig, bij de netbeheerder aangevraagd. Verder wordt gekeken hoe, op basis van de energieverbruiksgegevens, rapportages gegenereerd kunnen worden. Op die manier houdt de gemeente vinger aan de pols bij haar eigen gebouwen en wordt het effect van verduurzamingsmaatregelen gemeten.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Resultaat actie 2:

Als pilot is er een energiescan gemaakt van het raadhuis in Laren. CFP Green Buildings heeft deze pilot uitgevoerd en aan de clusters vastgoed, duurzaamheid en de verantwoordelijk wethouder gepresenteerd. In verband met het einde van de technische levensduur van de cv-ketel bij de brandweerkazerne, is ook voor dit gebouw een energiescan opgesteld. In dit geval door bureau Greenspread.

Resultaat actie 3:

Op basis van de energiescans is er projectplan voor de verduurzaming van al het gemeentelijk vastgoed van Laren opgesteld en door het college vastgesteld. Insteek is te komen tot een gestructureerde, effectieve en gestandaardiseerde aanpak voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed.

De aanpak is als volgt:

Inventarisatie broninformatie

Er wordt in het najaar van 2019 informatie verzameld die nodig is om het project uit te kunnen voeren, zoals technische gegevens en wie waarvoor verantwoordelijk is per gebouw.

Energiemonitoring

Per gebouw wordt het energieverbruik gemeten en inzichtelijk gemaakt. De pilot van begin 2019 wordt daarmee uitgebreid voor alle gemeentelijke gebouwen.

Businesscase per gebouw

Er wordt per gemeentelijk gebouw een business-case opgesteld die ter besluitvorming aan het college en zo nodig de raad worden voorgelegd. Per businesscase worden meerdere scenario's uitgewerkt.

Redenen hiervoor zijn:

- De gemeentelijke beleidsplannen geven niet altijd voldoende concrete kaders voor verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.
- De mate van verduurzaming moet passen bij de beschikbare budgetten. Beleidskeuzes zijn in de praktijk mede afhankelijk van de te verwachten investeringen en beschikbare budgetten.
- Besluitvorming kan beter toegesneden worden op (een wijzigende) strategie voor het toekomstig gebruik van gebouwen, denk aan sloop, verkoop, renovatie.

In iedere businesscase worden de volgende scenario's uitgewerkt:

- Maatregelen met een terugverdientijd tot en met 5 jaar (no-regret);
- Maatregelen met een terugverdientijd van 6 tot en met 10 jaar;
- Maatregelen met een terugverdientijd langer dan 10 jaar met als doel "een gasloos gebouw";
- Maatregelen met een terugverdientijd langer dan 10 jaar met als doel "een energieneutraal gebouw".

Voor ieder scenario wordt inzicht gegeven in de te verwachten energiebesparing, de reductie in CO₂ en de financiële consequenties.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Rapportage

De voortgang wordt gemonitord, zodat het effect van de maatregelen (reductie CO₂-uitstoot) inzichtelijk wordt.

Prioritering

Voor de gemeente Laren krijgen het raadhuis en de brandweerkazerne/politiepost prioriteit. Het raadhuis in verband met een voorbeeldfunctie en de brandweerkazerne/politiepost omdat de huidige cv-installatie niet meer voldoet. Voor de complete gebouwenlijst zie bijlage 2.

Afbeelding 9: raadhuis

Afbeelding 10: Brandweerkazerne/Politiepost

Projectleiding

Er is een projectleider bij het cluster Vastgoed ingehuurd, die dit project trekt.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie: In 2020 zal met dit project **doorgepakt worden**. Waarbij eerst de prioriteitsgebouwen (1. Raadhuis en 2. Brandweerkazerne/politiepost) in uitvoering komen en vervolgens de overige panden.

Uitvoering door: Een ingehuurde projectleider bij het cluster Vastgoed trekt dit project.

Kosten: Voor 2020 is er €20.500 beschikbaar voor inhuur van de projectleider. Deze kosten komen uit het projectgeld voor de uitvoering van het Klimaatbeleidsplan Laren. Aan de raad wordt voorgesteld om voor 2020 dit bedrag extra op te nemen in de begroting. Begin 2020 wordt de voortgang van dit project geëvalueerd. Op basis daarvan wordt budget voor de uitvoering van de verduurzaming van de eerste panden aangevraagd. Dit gebeurt via de kadernota en/of via een aanvraag voor incidenteel geld aan de Raad. De financieringswijze is afhankelijk van een verkenning van de mogelijkheden in dit kader.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 7: SCHOLEN EN SPORTVERENIGINGEN VERDUURZAAMD

Naast het verduurzamen van het eigen gemeentelijk vastgoed, wil de gemeente de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed, zoals bij scholen en sportaccommodaties, stimuleren.

Scholen

In Laren zijn er 7 scholen, 4 daarvan betreffen monumenten. Zie bijlage 3 voor de betreffende gebouwen. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de exploitatie van de schoolgebouwen. Het volledige onderhoud en eventuele aanpassingen aan de gebouwen vallen onder hun verantwoordelijkheid. De gemeente is verantwoordelijk voor eventuele uitbreidingen en (vervangende) nieuwbouw. Als verlenging van de levensduur van een schoolgebouw aan de orde is, dan wordt verwacht dat gemeenten en schoolbesturen dit vraagstuk samen oppakken. In 2020 wordt de kwaliteit van de Larense onderwijshuisvesting in opdracht van de gemeente, in samenwerking met de scholen, in beeld gebracht. Op basis daarvan kunnen conclusies worden getrokken en vervolgplannen worden gemaakt.

Sportaccommodaties

Laren telt 6 sportaccommodaties. Zie bijlage 4 voor de betreffende gebouwen. De grond is in bezit van de gemeente terwijl de sportaccommodaties zelf niet in bezit zijn van de gemeente. Het eigendom van de accommodaties is belegd bij de verenigingen of bij een beheersstichting.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 7 de onderstaande acties gepland.

Actie 1: Als pilot monitoren van het energieverbruik van een geprioriteerd aantal gemeentelijke en maatschappelijke objecten. Door het plaatsen van slimme meters en het bijhouden van de energieverbruiksgegevens. Op basis van analyse na 1 tot max. 3 jaar, de installaties herinregelen. Gemiddelde verwachte energiebesparing 10 a 15%.

Actie 2: Bepalen of en zo ja bij welke objecten, evt. in aanvulling op de energiemonitoring, **een energiescan** wordt uitgevoerd.

Actie 3: Keuzes maken met welk object(-en) te **starten** met verduurzamen.

Deze acties hebben tot het volgende resultaat geleid.

Resultaat actie 1:

De Vereniging De Gooische School en Sportcentrum de Biezem zijn voor energiemonitoring, opgenomen in de Energierobot, als onderdeel van de pilot. Met de vaststelling van het projectplan voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed is besloten het maatschappelijk vastgoed, dat niet in eigendom is van de gemeente, niet te monitoren. Wel kan hier vanuit de schoolbesturen om gevraagd

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

worden. Tegen betaling kunnen maatschappelijke gebouwen dan meeliften met de energiemonitoring van gemeentelijke gebouwen. Inzicht in het energieverbruik bij maatschappelijke gebouwen kan maatschappelijke organisaties triggeren om aan de slag te gaan met verduurzamende maatregelen.

Resultaat actie 2:

Naast de energiescans voor de gemeentelijke gebouwen het raadhuis en de brandweerkazerne/politiepost, is er als onderdeel van de pilot ook een energiescan gemaakt van Sportcentrum de Biezem. CFP Green Buildings heeft deze pilot uitgevoerd en aan de clusters vastgoed, duurzaamheid, de verantwoordelijken van het maatschappelijk vastgoed en de verantwoordelijk wethouder gepresenteerd.

Aanvullend is de gemeente voor de scholen gestart met offerte-aanvragen voor het in beeld brengen van de kwaliteit van de Larense schoolgebouwen. Binnen dit project is ook aandacht voor het thema duurzaamheid.

Daarnaast heeft de gemeente voor alle buitensportaccommodaties energiescans laten uitvoeren. Het betreffen: LLTC, LMHC, Tennis en voetbalvereniging SV Laren '99 en Tennisvereniging 't Laer. Op basis van de scans kunnen de sportbesturen verduurzamingsplannen voor hun accommodatie maken en landelijke en gemeentelijke subsidie aanvragen. Daarvoor is er sinds 2019 de gemeentelijke 'Regeling investeringssubsidies sport- en scoutingverenigingen Laren'. Bureau Quandrance heeft de energiescans in opdracht van de gemeente uitgevoerd. Op korte termijn worden de rapportages naar de verenigingen gestuurd. Tennisvereniging 't Laer ontvangt op basis van de energiescan een subsidie voor het verleden van de accommodatie. De subsidieaanvraag hiervoor is reeds in het voorjaar verleend. Verder wordt in 2020 ook al gestart met het verduurzamen van het clubhuis van SV Laren'99. Mogelijk zullen zij de hele bovenverdieping verbouwen/renoveren. Daarbij wordt het pand beter geïsoleerd en worden een warmtepomp en zonnepanelen geplaatst.

Resultaat actie 3:

De gemeente start met de verduurzaming van haar eigen vastgoed, zoals aangegeven bij project 6. De verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed is voor initiatief in grote mate de verantwoordelijkheid van de betreffende besturen zoals de school- en sportbesturen.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: In 2020 wordt het **projectplan kwaliteit onderwijshuisvesting**, van 18 juni 2019, gerealiseerd.

Actie 2: In 2020 zullen eventueel ontvangen **subsidieaanvragen** voor verduurzaming van **sportaccommodaties**, bij een positieve beoordeling en afhankelijk van budget, opnieuw worden verleend.

Uitvoering door: Beleidsmedewerkers Maatschappelijke Ontwikkeling (scholen en sport) in samenwerking met school- en sportbesturen.

Kosten: Voor de uitvoering van het projectplan kwaliteit onderwijshuisvesting zijn in de begroting middelen opgenomen. Voor de 'Regeling investeringssubsidies sport- en scoutingverenigingen Laren' wordt jaarlijks in de begroting een plafond opgesteld.

PROJECT 8: PARTICULIERE INITIATIEVEN

In Laren en Blaricum is in 2019 de Stichting Hut van Mie opgericht. De Stichting richt zich op kennisdeling op het gebied van verduurzaming van de woning. Daarvoor leidt zij energieambassadeurs op. Daarnaast verkent de stichting de mogelijkheid om een energievooperatie op te richten. De Hut van Mie is aangesloten bij Energieverbonden. Dat is het regionale samenwerkingsverband van energiecollectieven. In 2019 is ook de Groene Afslag geopend. Het betreft een multifunctionele ontmoetingsplek, waar het enthousiasme voor een duurzame toekomst centraal staat.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stond ten aanzien van project 8 onderstaande actie gepland.

Actie: In overleg met de particuliere initiatieven komen tot **een eerste concreet initiatief**. Deze actie heeft tot het volgende resultaat geleid.

Resultaat actie:

Er is door het bestuur van SBL en de wethouder gesproken met de Hut van Mie. De Hut van Mie zoekt een dak waarop zij als energievooperatie zonnepanelen kunnen leggen voor en door bewoners. Het dak van Sportcentrum de Biezem biedt daarvoor mogelijkheden.

In dat kader heeft de Hut van Mie de energiescan van Sportcentrum de Biezem ontvangen (zie project 7). Momenteel is de Hut van Mie hierover in gesprek met het bestuur van SBL, waar de Biezem door beheerd wordt. Tegelijkertijd werken ze aan een businesscase.

Er is verkend in welk opzicht de gemeente Laren een rol kan/moet spelen om het initiatief van de Groene Afslag op de kaart te zetten. De conclusie is dat de gemeente dit initiatief toejuicht. Op dit moment ziet de gemeente geen reden hier een rol in te vervullen. Het betreft een commercieel initiatief dat al aardig aan de weg timmert en een plek krijgt in 't Gooi. Een wens van de initiatiefnemers om de Groene Afslag permanent op de nieuw te ontwikkelen wijk Crailo een plek te geven zal van harte door het college worden gesteund.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Met de **Hut van Mie** verkennen hoe zij kunnen bijdragen aan de verduurzaming van Laren. Waaronder het organiseren van duurzaamheidsbijeenkomsten en het onder een energiecoöperatie aanbieden van zonnepanelen op het dak van Sportcentrum de Biezem.

Uitvoering door: De Hut van Mie en de projectmanager duurzaamheid.

Kosten: Eventuele kosten ter stimulans van dit initiatief komen uit het projectbudget. Voor particuliere initiatieven is in 2020 € 6.900 begroot.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 9: GAS EN ELEKTRICITEIT JAARLIJKS VERGROEND

Het gas en elektriciteitsverbruik van de gemeente Laren wordt regionaal ingekocht. Een groot verschil qua CO₂-reductie kan worden gemaakt met het 'vergroenen' van het elektriciteitsgebruik.

Het volledige elektriciteitsverbruik wordt verduurzaamd via garanties van oorsprong op basis van Nederlandse wind en reduceert 0,62 kton CO₂ per jaar. Het gasverbruik wordt vergroend met waterkracht uit Turkije en reduceert 4,38 ton CO₂ per jaar. Dit gebeurt op regionale schaal.

Over de periode 2015-2022 wordt naar verwachting 4,340 kton CO₂ door het 'vergroenen' van elektriciteit en 0,031kton CO₂ door het 'vergroenen' van gas bespaard.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stond ten aanzien van project 9 onderstaande actie gepland.

Actie: Gunstig inkopen van 'groen' gas en elektra door de regio Gooi en Vechtstreek.
Deze actie heeft tot het volgende resultaat geleid.

Resultaat actie:

Het regionale contract voor het gas- en elektraverbruik loopt eind 2019 af.

Regionaal is verkend hoe de inkoop van energie na 2019 te organiseren. De projectmanager duurzaamheid en de inkoop van de BEL-Combinatie zijn hierbij betrokken. Op basis van de verkenning is geadviseerd om opnieuw op regionale schaal 'vergroende' energie (elektra en gas) in te kopen voor de jaren 2020 en 2021 en parallel daaraan een ontwikkeltraject te starten voor de inkoop van duurzame energie na 2021. Na 2021 wil de regio zo mogelijk niet meer met certificaten 'vergroende' energie inkopen, maar duurzame energie uit hernieuwbare bronnen in de regio. De aanbesteding voor de inkoop van de energie tot en met 2021 is gereed en wordt in oktober gegund.

Plannen 2020

Voor 2020 is voor dit project de volgende actie gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie: Het goed opzetten van het **ontwikkeltraject** voor een innovatieve **aanbesteding voor de levering van duurzame energie**, uit hernieuwbare bronnen in de regio, aan de regiogemeenten en de Regio Gooi en Vechtstreek, voor de periode na 2021.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Uitvoering door: De aanbesteding en de begeleiding van het ontwikkeltraject wordt door de regionale projectgroep inkoop gezamenlijk met een externe partij uitgevoerd.

Gedurende de looptijd van de energiecontracten is de Regio het eerste aanspreekpunt voor het contract(fixatie)management. Het contract(fixatie)management wordt uitgevoerd door een gezamenlijk te contracteren derde partij, welke bevoegd is te kunnen handelen op de energie handelsmarkt.

Kosten: De kosten voor de inkoop van energie worden verdeeld over de regiogemeenten en Regio Gooi en Vechtstreek op basis van de omvang van het ingebrachte (en gecontracteerde) energievolume van iedere partij. Het betreft ca. € 5.000 per gemeente. De kosten voor het uitvoeren van het strategisch contractbeheer en contract (fixatie) management worden evenredig verdeeld over de regiogemeenten en de Regio Gooi en Vechtstreek. Naar verwachting is dit ook zo'n € 5.000 per gemeente. Kosten eventueel voortvloeiend uit lokaal onderzoek of een lokale pilot zullen gezamenlijk worden gedragen. De kosten worden betaald uit algemeen regio budget.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 10: OPENBARE VERLICHTING VERVANGEN DOOR LED

In Laren worden gefaseerd conventionele armaturen door LED-armaturen vervangen. Dat gebeurt met een beperkt budget en zal dus niet snel verlopen. Tevens dient te worden voorzien in dagelijks beheer en onderhoud van de openbare verlichting door een nog te contracteren partij. Er staan 2908 masten, voorzien van bijna evenveel armaturen. 59 van de armaturen zijn LED. Eind 2018 is afscheid genomen van de partij die verantwoordelijk was voor het beheer en onderhoud van de lichtmasten in Laren. De aanbesteding voor het contracteren van een nieuwe partij is in gang gezet. Deze nieuwe partij zal in een uitvoeringsplan aangeven op welke manier versnelling in de uitvoering kan worden gemaakt. Een eventuele versnelling zal uiteraard leiden tot hogere financiële investeringen, en leiden tot desbetreffende voorstellen aan de raad.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 10 onderstaande acties gepland:

Actie 1: Evalueren en zo nodig **afhandelen samenwerking** met huidige contractpartij.

Actie 2: Nieuwe partij aanbesteden die masten en armaturen kan vervangen. Zodat in 2019 gestart kan worden met verLEDden. Versnelling te bespreken.

Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1:

De samenwerking met de bestaande contractspartij is eind 2018 beëindigd.

Resultaat actie 2:

De voorbereiding voor aanbesteding voor een nieuwe contractant voor beheer en een contractant voor uitvoering en onderhoud van de openbare verlichting loopt, de daadwerkelijke aanbesteding zal in het eerste kwartaal van 2020 plaatsvinden.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: **Nieuwe contractant beheer** openbare verlichting aanbesteden voor 2020-2024.

Actie 2: **Nieuwe contractant uitvoering en onderhoud** openbare verlichting aanbesteden voor de periode 2020-2024. Deze moet tevens jaarlijks een uitvoeringsplan opstellen. Het uitvoeringsplan voor 2020 wordt vooruitlopend daarop mogelijk apart aanbesteed.

Uitvoering door: Externe partij, gecoördineerd door medewerker openbare ruimte.

Kosten: Coördinatie door medewerker openbare ruimte betreft reguliere uren. Kosten verLEDding worden nog in beeld gebracht. Dekking via budget/voorstel Openbare Ruimte.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 11: NATUUR EN MILIEU-EDUCATIE OP SCHOLEN

Het educatieprogramma van het Spookbos voor scholen biedt leerlingen van lagere scholen in Laren mogelijkheden om meer te leren over natuur en milieueducatie. De gemeente Laren werkt hiervoor samen met het Spookbos.

Aanvullend doet het Spookbos jaarlijks mee met de Nacht van de Nacht, gefaciliteerd door de Natuur en Milieufederaties. Door het hele land worden dan honderden evenementen georganiseerd in het donker en doven honderden bedrijven en gemeenten lichten van gebouwen en reclameverlichting. In oktober 2018 en 2019 werd de Nacht van de Nacht voor de 14^e en 15^e keer georganiseerd op een zaterdagavond.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 11 onderstaande acties gepland:

Actie 1: Er wordt **overleg gevoerd met het Spookbos** om te bezien of de natuur- en milieueducatie zijn vruchten afwerpt en gecontinueerd en geoptimaliseerd kan worden.

Actie 2: De **Nacht van de Nacht** wordt gefaciliteerd door middel van een **bijdrage** en communicatie.

Actie 3: Er wordt **verkend** of er **aanvullende educatie** op het gebied van duurzaamheid op een of meerdere scholen plaats kan vinden.

Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1: Er heeft in 2018 overleg plaatsgevonden tussen de gemeente en het Spookbos. Het Spookbos kijkt samen met de leerkrachten van de verschillende basisscholen waar de behoefte ligt qua onderwerpen binnen het lesmateriaal, zodat dit een aanvulling is op de reeds bestaande lessen. Het Spookbos heeft in 2019 het accent gelegd op veldlessen & levend materiaal en duurzaamheidslessen. Reacties via evaluatieformulieren van het NME zijn positief, de leerlingen zijn enthousiast en leren in korte tijd veel over en in de natuur.

Resultaat actie 2: De Nacht van de Nacht is gepromoot met behulp van verschillende media. In 2018 en 2019 zijn er tussen de 400 en 450 bezoekers geweest en is er door de bezoekers positief gereageerd op het evenement.

Resultaat actie 3: In samenwerking met Dutch Organisations is in november het Grote Generatie Duurzaamheids Debat georganiseerd. Een debat met groep 8 leerlingen uit Laren, politici en andere belanghebbenden. Voorafgaand aan dit debat werden de leerlingen op school voorbereid en vond er een halve finale tijdens de Nacht van de Nacht plaats. Dutch Organisations werkte hierbij samen met het Spookbos.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Verder heeft dit jaar een pilot plaatsgevonden vanuit het bureau Omgevingseducatie Gooi-, Vecht- en Eemstreek op 5 basisscholen in de regio Gooi en Vechtstreek plaatsgevonden. De inhoud van de activiteiten is gericht op aansprekende werkvormen, gastlessen, excursies en activiteiten over systemen in de eigen omgeving zoals kringlopen, energie- voedsel- en watersystemen. Er is gekozen voor Wonderwel, een concept uit Amsterdam, gericht op onderzoekend en ontwerpnd leren, met aandacht voor techniek, duurzaamheid, eigen omgeving en geschiedenis. Zo is onder andere College de Brink in Laren bij de pilot betrokken voor een techniekexcursie over warmte en licht.

Afbeelding 11: Overzicht van de thema's in de pilot van bureau Omgevingseducatie Gooi-, Vecht- en Eemstreek

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Voortzetten van de bijdrage aan de **natuur-en milieueducatie door het Spookbos**, afhankelijk van de evaluatie in het najaar van 2019.

Actie 2: Voortzetten van de bijdrage aan het initiatief van de **Nacht van de Nacht**, afhankelijk van de evaluatie in het najaar van 2019.

Actie 3: Op basis van de acties van partijen als bureau Omgevingseducatie Gooi-, Vecht- en Eemstreek en Dutch Transformations, afwegen of we als gemeente bijdragen aan **aanvullende educatie** op het gebied van duurzaamheid.

Uitvoering door: Projectmanager duurzaamheid, beleidsmedewerker milieu en afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling in samenwerking met externen.

Kosten: Regulieren uren van de diverse medewerkers bij de gemeente Laren.

Jaarlijks bestaande subsidie aan het Spookbos van € 4.067 wordt gedekt uit subsidiegelden van Maatschappelijke Ontwikkeling. Er vindt een extra bijdrage van ca. € 1.200 aan het Spookbos plaats voor de organisatie van de Nacht van de Nacht. Deze komt vanuit het budget van het cluster Milieu en Duurzaamheid. De ontwikkeling van nieuwe lespakketten wordt gedekt uit regionale middelen.

Als er in aanvulling op de educatie door het Spookbos nog educatie ontwikkeld en uitgevoerd wordt, zullen de kosten in beeld worden gebracht en als voorstel aan het college/de raad worden voorgelegd.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 12: NIEUWBOUW AARDGASLOOS

Per 1 juli 2018 moet conform de wet Voortgang Energietransitie (VET) alle nieuwbouw aardgasloos worden gebouwd. De planning in Laren is om de komende 4 jaar ca. 100 woningen aardgasloos te bouwen. Dit is exclusief het herontwikkelingsproject Crailo, dat ook aardgasloos en zelfs energiepositief zal worden.

De verplichting om aardgasloos te bouwen geldt in theorie ook voor sloop-nieuwbouw van een individuele woning op een inbreidingslocatie. Het college heeft besloten dat echter per geval zal worden gezien of aan deze regel wordt vastgehouden. De overtuiging: 'overtuiging, geen dwang', is hierbij het uitgangspunt.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 12 onderstaande acties gepland:

Actie 1: duurzaamheidscriteria bij de aanbesteding van een partij voor het herontwikkelingsproject **Crailo** opstellen, in samenwerking met de gemeente Hilversum en Gooise Meren. Vervolgens mee denken en selecteren bij de aanbesteding.

Actie 2: Per sloop-nieuwbouw van een gebouw **bezien** of aardgasloos bouwen haalbaar/wenselijk is en zo gewenst een uitzondering op de regel maken.

Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1: Er is meegedacht over duurzaamheidscriteria voor de aanbesteding van een consortium dat een stedenbouwkundig plan voor Crailo gaat ontwikkelen. Tevens zijn de inschrijvers op de aanbesteding door Laren mede beoordeeld. Inmiddels is een keuze voor een consortium gemaakt. Het betreft SVP Stedenbouw&Architectuur in samenwerking met Arcadis, OKRA en Bureau voor gebiedscommunicatie. De gemeente Laren, Hilversum en Gooise Meren zijn nauw betrokken bij het project dat door het Projectbureau GEM Crailo wordt geleid.

Aanvullend op de ontwikkelingen van het stedenbouwkundig consortium, heeft bureau Merosh opdracht gekregen een energievisie te ontwikkelen voor Crailo. De gemeente Laren heeft ook hier meegedacht met de opdracht, alsook de uitkomst kritisch beoordeeld. Op basis hiervan is er een energievisie voor Crailo opgesteld die aansluit bij de ambitie van een energiepositieve wijk.

Resultaat actie 2: Er zijn ca. 10 vergunningen voor nieuwbouw verleend. Het betreft sloop-nieuwbouw. De vergunningen zijn afgegeven voor aardgasloze bouw.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Gemeente Laren denkt en beslist mee met de doorontwikkeling van het **project Crailo**.

Actie 2: Per sloop-nieuwbouw van een gebouw **bezien** of aardgasloos bouwen haalbaar/wenselijk is en zo gewenst een uitzondering op de regel maken.

Uitvoering door: De projectmanager duurzaamheid is betrokken bij duurzaamheids-/energie gerelateerde onderwerpen van Crailo. De vergunningverlening van nieuwbouwprojecten wordt door de afdeling Vergunningen uitgevoerd.

Kosten: De uren van de projectmanager duurzaamheid en de uren van de afdeling vergunningen.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 13: COMMUNICATIE EN VOORLICHTING

Communicatie en voorlichting is van belang om burgers en bedrijven mee te nemen in de energietransitie.

Evaluatie 2018-2019

In het Uitvoeringsplan 2018-2019 stonden ten aanzien van project 13 onderstaande acties gepland:

Actie 1: Aanhaken bij landelijke verduurzamingsacties.

Actie 2: Duidelijke communicatie op de gemeentewebsite over verduurzamingsmogelijkheden

Actie 3: Qua communicatie en voorlichting inspelen en aanhaken op de hiervoor genoemde projecten. Denk onder andere aan het energieloket (project 3) en Natuur en Milieu educatie op scholen (project 11). Elke drie weken wordt de communicatie voor dit uitvoeringsplan besproken en waar nodig in gang gezet.

Actie 4: Verkennen mogelijkheid duurzaamheidsbeurs/informatieavond.

Actie 5: Verkennen hoe ondernemers te stimuleren.

Deze acties hebben tot de volgende resultaten geleid.

Resultaat actie 1: Jaarlijks zijn er diverse landelijke duurzaamheidsacties zoals, Dag van de Duurzaamheid (10 oktober), de Nacht van de Nacht (eind oktober) en Earth Hour (eind maart). De gemeente Laren sluit hier met haar acties en communicatie-uitingen zoveel mogelijk bij aan.

Resultaat actie 2: De duurzaamheidspagina op de gemeentesite van Laren is geactualiseerd. Er wordt daar onder andere verwezen naar het Duurzaam Bouwloket (voor praktische informatie), lokale en regionale plannen.

Resultaat actie 3: Er is een communicatieplan opgesteld om periodiek over duurzaamheid, in relatie tot de diverse lopende projecten, te communiceren. In het Larens Journaal en via social media. Er zijn diverse artikelen gepubliceerd en online gezet.

Aanvullend is er voor het project Laren Regenklaar een folder ontwikkeld. Deze folder geeft inwoners informatie over dat wat zij aan verduurzaming kunnen doen. De folder kan bij voorlichtingsbijeenkomsten en huisbezoeken, in het kader van Laren Regenklaar, worden verstrekt.

Afbeelding 12: Folder

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Resultaat actie 4: Er is verkend om een duurzaamheidsbeurs in Laren te organiseren. Naar aanleiding van een geringe opkomst van zo'n beurs in Blaricum is hier niet op doorgepakt. Wel is er een Forum Energietransitie voor de raad gereorganiseerd in februari. De raad is geïnformeerd over het aankomend beleid en er is discussie hierover gevoerd.

Resultaat actie 5: Zoals bij project 11 weergegeven heeft bureau Dutch Organisations het Grote Generatie Duurzaamheids Debat georganiseerd.

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Aanhaken qua communicatie bij **landelijke acties**.

Actie 2: De duurzaamheidspagina op de **website up-to-date** houden.

Actie 3: Informatie en advies via het **Duurzaam Bouwloket** voorzetten.

Actie 4: Communiceren over de activiteiten in dit uitvoeringsplan via het Larens Journaal en social media. Hiervoor wordt een **communicatiekalender** opgesteld.

Actie 5: Verkennen om mogelijk weer een **duurzaamheidsevent** te (laten) organiseren.

Actie 6: Verkennen hoe **ondernemers** te stimuleren om bij te dragen aan verduurzaming.

Uitvoering door: Projectmanager duurzaamheid in samenwerking met de afdeling Communicatie. Aangevuld door eventuele opdracht aan externen.

Kosten: Reguliere uren projectmanager duurzaamheid en medewerker afdeling Communicatie. Voor eventuele opdracht(-en) aan externen wordt €7.000 gereserveerd uit het projectbudget onderdeel 'particulier initiatief'.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

PROJECT 14: VERKENNING ULTRADIEPE GEOTHERMIE

Dit project is nieuw en daarmee aanvullend ten opzichte van vorig jaar. De gemeente Eemnes is, samen met de regio Eemland, in gesprek met Larderel Energy over de mogelijkheden van ultradiepe geothermie. Larderel Energy ziet kansen voor aardwarmte als duurzame alternatieve energiebron in de regio.

Warm water uit de diepe bodem kan gebruikt worden voor verwarming, middels een warmtenet. Tevens kan er elektriciteit mee opgewekt worden.

De plannen zijn uniek voor Nederland, maar niet in Europa. In München is al een systeem in werking op geothermie. De hele stad wordt er door verwarmd. Dus de techniek bestaat al. In Eemland wil een consortium deze techniek toepassen. Het idee is om meerdere boorputten in de regio te maken en de centrales aan elkaar te koppelen waardoor een soort energierotonde ontstaat.

De consument krijgt met geothermie mogelijk een veel goedkoper alternatief aangeboden. De opgewekte stroom gaat via het bestaande elektriciteitsnetwerk naar de woningen en bedrijven. Voor de warmtevoorziening moet een nieuw leidingennetwerk worden aangelegd, dat aansluit op het verwarmingsstelsel binnenshuis.

Plannen 2020

Voor 2020 zijn voor dit project de volgende acties gepland.

Acties, uitvoering en kosten tot eind 2020

Actie 1: Verkennen van de mogelijkheid van **Ultradiepe Geothermie** in Laren, in aansluiting op de plannen voor Eemnes.

Uitvoering door: Projectmanager duurzaamheid laat contra-expertise uitvoeren op plannen Larderel Energy.

Kosten: De kosten hiervoor worden geraamd op € 10.000 ex btw.

4. ORGANISATIE EN BUDGET

Organisatie

Projectmanager

Er is een projectmanager duurzaamheid voor de periode 2018-2022 ingehuurd om de uitvoering van de klimaatbeleidsplannen van Laren en Blaricum te coördineren. Voor Laren is 14 uur per week projectmanagement beschikbaar. Voor Blaricum was 10 uur per week beschikbaar en sinds september 2019 ook 14 uur per week. De projectmanager behoudt het overzicht, identificeert kansen en zorgt dat initiatieven bij de juiste personen in de organisatie terecht komen. Vooralsnog zijn de uren toereikend. Met de aankomende ontwikkelingen in het kader van het Klimaatakkoord en daaruit voortvloeiend beleid zoals de RES en de Transitievisie Warmte, komen er meer duurzaamheidsactiviteiten op de gemeente af.

Aangezien de huidige projectmanager per januari 2020 vertrekt, wordt momenteel een nieuwe projectmanager geworven. Afhankelijk van de voortgang van de werving van een nieuwe projectmanager duurzaamheid bestaat het risico dat de uitvoering van de plannen vertraging oploopt.

Klankbordgroep

Er is door de wethouder middels een oproep in het Larens Journaal gepolst of er interesse is om een klankbordgroep op te richten die het college adviseert over de uitvoering van de energietransitie. Tot op heden is hier niet of nauwelijks op gereageerd.

Budget

Voor de uitvoering van het klimaatbeleidsplan is in de kadernota 2018-2022 jaarlijks budget opgenomen voor inhuur van een projectmanager duurzaamheid, voor projectgeld, voor het particuliere initiatief de Gooische Mij en voor regio gerelateerde projecten. Het initiatief de Gooische Mij is in 2019 min of meer overgegaan in De Groene Afslag.

Voor nieuwe projecten die een substantiële investering of tijd vragen zullen separate voorstellen, inclusief financiële consequenties, aan de raad worden gedaan. Omdat duurzaamheid één van de speerpunten van het collegeprogramma vormt is het overduidelijk dat er financiële fondsen beschikbaar moeten komen voor de uitvoering van plannen en het behalen van de doelstellingen. Dit vraagt om overleg met de raad en onderzoek naar mogelijke creatieve oplossingen. In dit uitvoeringsplan is hiervoor nog niets opgenomen in de begroting.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Overzicht: Jaarlijks budget voor de uitvoering van het Klimaatbeleidsplan 2018-2022, begroot/werkelijk.

Huidige budget klimaat beleid	2018 begroot	2018 werkelijk	2019 begroot	2019 werkelijk	2020 begroot	2021 begroot	2022 begroot
Kostenplts: 93740000 Kostenstr: 438004							
Inhuur project-manager duurzaamheid	€ 25.600	€ 34.341	€ 25.600	PM	€ 25.600	€ 25.600	€ 25.600
Jaarlijks project-geld	€ 10.000 waarvan: <u>€ 4.000</u> Onderzoek baatbelasting, project 2. <u>€ 1.200</u> Nacht van de Nacht, project 11 <u>€ 4.800</u> nog te verwachten project-kosten	€ 3.967 waarvan: <u>€ 3.967</u> Onderzoek baatbelasting, project 2. (€ 1.064 Nacht vd Nacht, project 11, geboekt vanuit algemeen budget Milieu beheer)	€ 30.000 waarvan: <u>€ 7.500</u> Analyse/ kaart voor warmte opties ter vervanging van aardgas in Laren, project 1 <u>€ 1.000</u> energiemonitoring, project 6+7 <u>€ 12.500</u> energiescans laten uitvoeren, project 6+7 <u>€ 9.000</u> nog te verwachten project-kosten	PM waarvan: <u>€ 14.000</u> (exacte bedrag nog niet in beeld) Project verduurzaming vastgoed, project 6 <u>€ 6.450</u> energie-scans, project 6	€ 50.200 waarvan: <u>€ 2.500</u> i.v.m. actie WinstUitJe Woning <u>€ 10.000</u> Transitievisie Warmte <u>€ 1.000</u> Energie-monitoring project 6 <u>€ 20.500</u> extra in begroting voor projectleiding verduurzaming vastgoed, project 6 PM Uitvoering verduurzaming vastgoed project 6 Let op!	€ 30.000 waarvan: PM Uitvoering verduurzaming vastgoed project 6 PM Overig Let op! Voor uitvoering verduurzaming Vastgoed is begrootte bedrag veel te weinig.	€ 30.000 waarvan: PM Uitvoering verduurzaming vastgoed project 6 PM Overig Let op! Voor uitvoering verduurzaming Vastgoed is begrootte bedrag veel te weinig.

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

					Bedrag is ontoreike nd <u>€ 10.000</u> contra- expertise project 14		
Jaarlijks budget particulier initiatief	€ 6.900	€ 0	€ 6.900	PM Waarvan: <u>€ 5.000</u> Grote Generatie Duurzaam- heids Debat, project 13 <u>€ 363</u> Faciliteren Hut van Mie	€ 6.900 Waarvan: <u>PM</u>	€ 6.900 Waarvan: <u>PM</u>	€ 6.900 Waarvan: <u>PM</u>
Budget voor regio G&V (Energie en omgevings- beleid)	€ 47.500	€ 0 Kosten Duurzaam Bouwloket worden gesubsidie erd vanuit de regio	€ 47.500	€ 0 Kosten Duurzaam Bouwloket worden gesubsidie erd vanuit de regio	€ 47.500 Waarvan: <u>€5.000</u> Duurzaam Bouwloket Wordt niet meer gesubsidie erd. <u>€ 2.500</u> Lokaal atelier <u>€ 20.000</u> RES traject, onderdeel lokaal <u>€ 20.000</u> Transitievi sie Warmte	€ 47.500 Waarvan: <u>€5.000</u> Duurzaam Bouwloket <u>€ 20.000</u> RES traject, onderdeel lokaal <u>€ 20.000</u> Transitievi sie Warmte	€ 47.500 Waarvan: <u>€5.000</u> Duurzaam Bouwloket <u>PM</u> Overig
Totaal budget klimaat- beleid	€ 90.000	€ 38.308	€ 110.000	PM	€ 130.200	€ 110.000	€ 110.000

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

BIJLAGEN

Bijlage 1

Klimaatbeleidsplan 2018-2022 Laren

Zie hiervoor: https://www.laren.nl/inwoners/Bouwen/Duurzaam_Laren

Bijlage 2

Gemeentelijk vastgoed

Straatnaam	Huisnr	Objectnaam	eigendom gemeente
Bij den Toren	2	Kerktoeren	LRN
Brink	29	WSI Brinkhuis (beheer bij BES)	parochie is eigenaar, wij huren van parochie en verhuren door aan beheerstichting. Casco bij parochie, deel installaties bij gemeente, inbouw bij huurders
Burgemeester van Nispen van Sevenaerstraat	29	Boerderij Historische Kring	LRN
Burgemeester van Nispen van Sevenaerstraat	27	Boerderij Makelaar Gijs Jansen	LRN
De Leemkuil	4	De Larense Montessorischool	school is eigenaar
Eemnesserweg	17-17a	De Binckhorst	school is eigenaar
Eemnesserweg	15a	WSI Muziekcentrum (bes beheerder)	LRN, verhuur
Eemnesserweg	19	Dansgroep Klepperman	LRN, verhuur
Eemnesserweg	19	Gemeente Laren (Bes beheerder)	LRN
Eemnesserweg	15	WSI Kinderopvang (gebruiker), (bes beheerder)	parochie is eigenaar, wij huren van parochie en verhuren door aan beheerstichting. Casco bij parochie, deel installaties bij gemeente, inbouw bij huurders
Eemnesserweg	19	Raadhuis	LRN
Eemnesserweg	19j	Stichting Amaris	LRN
Eemnesserweg	19	Dansgroep Klepperman	LRN
Eemnesserweg	19a	Mondzorgcentrum (Barbery Clinic)	LRN

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Eemnesserweg	19b	GGD/CJG/WMO/Versa	LRN
Eemnesserweg	19c	Oogcentrum Midden-Nederland	LRN
Eemnesserweg	19d	Huisarts speelman huurt 19D+G (Duet)	LRN
Eemnesserweg	19e	Fysio Holland	LRN
Eemnesserweg	19f	Leegstand/Leer en Meer	LRN
Eemnesserweg	19h	Iris Mensert Praktijk Mensendieek	LRN
Eemnesserweg	19g	Huisarts speelman huurt 19D+G (Duet)	LRN
Eemnesserweg	19k	En Balance	LRN
Eemnesserweg	19L	Praktijk Podotherapie Het Gooi	LRN
Groene Gerritsweg	2	Brandweer	LRN
Groene Gerritsweg	2b	Politiepost	LRN
Groene Gerritsweg	4	Woning / verhuur	LRN / verhuur
Groene Gerritsweg	4a	Woning / verhuur	LRN / verhuur
Groene Gerritsweg	4b	Woning / verhuur	LRN / verhuur
Groene Gerritsweg	4c	Woning / verhuur	LRN / verhuur
Hilversumseweg	51a	Aula begraafplaats (eigenaar en gebruiker)	LRN
Kerklaan	29	De Scheper (onderwijs)	school is eigenaar
Kerklaan	6	De Brink (voortgezet onderwijs)	school is eigenaar
Kerklaan	1	Huurwoning Toon de Jong	LRN
Langsakker	4	Laar en Berg (voortgezetonderwijs)	school is eigenaar
Melkweg	42	De Ploeg (onderwijs)	eigendom niet aan school overgedragen, nog op naam gemeente, maar in praktijk wel zelfstandig
Mendes da Costalaan	28	Kinderdagverblijf	LRN
Molenweg	2b	Molen (verzekering gemeente)	
Oud Blaricummerweg	21a	Standelkruid	LRN
Oud Blaricummerweg	21a	Gooische school	
Schapendrift	64	Zwembad (beheer de Biezem stichting)	LRN / stichting
Stationsweg	5	Hertenkamp (eigenaar en gebruiker)	LRN
Stationsweg	3	Ambtswoning	LRN

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Bijlage 3

Scholen

Nr	Naam school	adres	afbeelding
1	De openbare basisschool De Ploeg	Melkweg 42, 1251 PT Laren	
2	R.K. basisschool De Binckhorst-St. Jan	Eemnesserweg 17, 1251NA Laren	
3	Binckhorst 2.0	Kerklaan 29, 1251 JS Blaricum	
4	De Larensse Montessorischool	De Leemkuil 4, 1251 AR Laren	

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

5	Vereniging De Gooische School	Oud Blaricummerweg 21a, 1251 GV Laren	
6	Laar & Berg	Langsaker 4 1251 GB LAREN	
7	College De Brink	Kerklaan 6, 1251 JT Laren	

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

Bijlage 4

Sportaccommodaties

	Naam sportaccommodatie	Adres	Buiten- /binnen	Afbeelding
1	Tennisvereniging LLTC	Eemnesserweg 33	buiten	
2	Hockeyvereniging LMHC	Eemnesserweg 33a	buiten	
3	Tennis- en voetbalvereniging SV Laren '99	Schuilkerkpad 2	buiten	
4	Tennisvereniging 't Laer	Driftlaan 3	buiten	

UITVOERINGSPLAN ENERGIETRANSITIE LAREN, periode 2020

5	Zwembad Biezem	Schapendrift 64	binnen	
6	KlaasBoutHal	Schapendrift 64	binnen	